

Oecumenische winter?

Ineke Bakker: (Raad van Kerken)

"Heus, na elke schemering komt een dageraad en op elke winter volgt een lente."

Ineke Bakker is veelzijdig. Ze heeft een open mind en een wijde blik. Van jongs af heeft ze toegegeven aan haar nieuwsgierigheid naar God en mensen. Ze kijkt graag over grenzen heen en bij haar blijft dat geen theorie. In haar eigen leven is ze ook vaak over grenzen heen gegaan en het is dus geen wonder dat de oecumenische beweging altijd haar hart heeft gehad. Ze heeft een scherp gevoel voor rechtvaardigheid ontwikkeld en daar is haar gereformeerde opvoeding niet vreemd aan. Na de rooms-katholieke Herman Fiolet en de hervormde Wim van der Zee is ze nu de derde algemeen secretaris van de Raad van Kerken in Nederland.

– Algemeen secretaris, dat is een hele mond vol. Betekent het dat de Raad van Kerken nog meer secretarissen heeft?

"Inderdaad, de Raad bestrijkt het hele oecumenische veld en om dat zo goed mogelijk te realiseren zijn er nu drie beraadgroepen ingesteld en een wisselend aantal projectgroepen, die zich met allerlei deelterreinen bezighouden, zoals het onderlinge geloofsgesprek tussen kerken, interreligieuze ontmoeting, gerechtigheid en duurzaamheid, missionaire presentie, ethische vragen, milieu, vluchtelingen, etc. Al die groepen hebben hun eigen secretarissen en het is de algemeen secretaris, die overzicht heeft over alles wat er onder de vlag van de Raad gebeurt. Daarom is het ook zo'n interessante en unieke baan. Verder heeft de algemeen secretaris natuurlijk ook een representatieve functie. Het is heel goed, dat er indertijd na twee mannen bewust voor een vrouw gekozen is, die tot taak heeft de samenwerkende kerken te representeren."

– Is het belangrijk dat een vrouw op deze post is benoemd?

"Absoluut! Als vrouw op deze post heb je een voorbeeldfunctie en ben je ook een rolmodel voor andere vrouwen, die in de kerk willen werken." Ze vertelt hoe ze als tiener eens met een vriendin naar de kerk ging. Vrouwelijke dominees waren er toen nauwelijks. Zij had er in elk geval nog nooit een gezien. Ze zat zich toen onder de preek van de dominee stierlijk te vervelen. Met de arrogantie van een puber dacht ze bij zichzelf: 'Dit is zo saai. Dat moet ik beter kunnen'. En zo werd in haar hoofd het plan geboren om theologie te gaan studeren en dominee te worden. Het eerste heeft ze daadwerkelijk en uitbundig gedaan en het laatste is haar ook gelukt. Spijt heeft ze er nooit van gehad. De theologiestudie is een heel veelzijdige en interessante studie. Maar alleen theologie was toch niet genoeg. Ze deed er niet alleen culturele antropologie bij, maar ook Spaans. Dat kwam haar later in haar loopbaan zeer van pas. Ook werd ze tijdens haar studie studentassistent bij Kuitert, een leermeester die ook wel wist hoe je grenzen kon overschrijden.

– Heb je iets met feminisme?

Ze geeft toe, dat het wel een tijdje geduurd heeft voordat dat kwartje bij haar echt viel. Maar toen het dan eenmaal gevallen was, zag ze steeds scherper en

duidelijker welke mechanieken en patronen ervoor zorgen, dat vrouwen in kerk en maatschappij onvoldoende tot hun recht komen. Ze ging lezen. Mary Daly, Sini Strikwerda, Tine Halkes. En ze werd lid van een feministisch vrouwenoverleg. Ze zag dat bevrijding van vrouwen niet alleen nodig is in de derde wereld, ook in Nederland ging ze de onderdrukking zien van veel vrouwelijk talent. Soms openlijk en soms ook heel subtiel. In de kerken signaleert ze wat betreft vrouwenemancipatie momenteel een stagnatie. Het lijkt wel of er nog minder vrouwen de top bereiken en meedoen in beleidsbepalende gremia dan een aantal jaren geleden het geval was. Niet zelden is Ineke zelf in belangrijke vergaderingen de enige vrouw. Maakt dat haar kwetsbaar? Als dat al zo zou zijn dan merk je het niet aan haar. Ze spreekt rustig en bedachtzaam, als iemand die van het leven veel heeft geleerd.

– Wat ging je na je studie doen?

Enthousiast vertelt ze over haar tijd in Latijns-Amerika. Dit deel van de wereld heeft haar van jongs af aan gefascineerd. Als kind las ze al over Inca's en Azteken en als studente liep ze alle colleges bevrijdingstheologie af, die ze maar kon vinden. Toen ze de kans kreeg te solliciteren op een docentschap aan een theologische opleiding in Nicaragua heeft ze die met beide handen aangegrepen. Graag wilde ze zich met haar studenten gaan verdiepen in de achtergronden van de bevrijdingstheologie. Maar dat bleek een misrekening. De studenten wilden namelijk heel iets anders. Ze wilden juist alles weten over de cultuurgeschiedenis en de theologische ontwikkelingen binnen Europa. Dus gingen de colleges over Barth, Rahner, Schillebeeckx en Bonhoeffer. Vooral Bonhoeffer genoot grote belangstelling, vanwege zijn strijd tegen het Hitler-fascisme.

Ze schrok er van, toen een van haar studenten, die nogal onder de indruk was van haar colleges, besloot zich in eigen land ook tegen de aanvallen van contrarevolutionaire groepen te keren door zich bij het Sandinistische leger te voegen en ze was blij en dankbaar toen hij weer heelhuids uit het leger terugkeerde. Op zo'n moment blijkt maar weer eens, dat theologiebeoefening volstrekt niet vrijblijvend is.

In totaal verbleef ze samen met haar man elf jaar in Latijns-Amerika. De meeste tijd in Nicaragua, waar ze verbonden was aan een seminarie van de Baptisten. Het was een boeiende tijd, waarin veel vriendschapsbanden werden gesmeed. Ze trok niet alleen met haar studenten op, maar ze gaf ook leiding aan cursussen en allerlei programma's voor vrouwen. Ze probeerde daarbij vooral aan te sluiten bij de kracht die vrouwen zelf al hadden. Gedurende een half jaar gaf ze ook les in Cuba.

– Wat boeit je eigenlijk zo in geloof en theologie?

"Dat zijn twee verschillende vragen. Geloof is een levensvisie, een levenshouding. Als jij geloof hebt of als het geloof jou heeft, dan wil je daar wat mee." Ineke zag er een manier in om iets voor andere mensen te betekenen. Dat was ook waarom ze altijd al dominee wilde worden. "Met de gaven die je van God hebt gekregen mag je iets doen waar anderen baat bij hebben, je steentje bijdragen aan het Koninkrijk van God." En omdat zij een goed stel hersens had meegekregen wilde ze die ook gebruiken. Ze wilde systematisch nadenken over "wat geloof met mensen doet". Systematische theologie werd zo haar vak.

– Wat doet geloof dan met mensen?

"Dat is de eigenlijke vraag." Ze peinst. Dan begint ze te spreken over een binnen-perspectief en een buiten-perspectief. "Het buiten-perspectief is, dat het christelijk geloof je motiveert om je in te zetten voor de ander, met een groot woord: voor de komst van het Koninkrijk van God. En dat bestaat vooral in de hulp aan de meest kwetsbare mensen onder ons." Dus daarom ging ze aan het werk in Nicaragua en Cuba en daarom is ze nu heel trots op het werk dat de Raad van Kerken doet voor migranten en vluchtelingen, voor bijstandsmoeders en asielzoekers. "En het binnen-perspectief, dat is het basisvertrouwen, dat je draagt bij alles wat je doet, ook als dat spannende dingen zijn, die nog niet eerder van je werden gevraagd of die je

nog nooit eerder had gedaan. Als je soms denkt: 'kan ik dat wel?' dan mag je weten: 'ik hoef het niet alleen te doen, God helpt me wel'. Samen bidden, samen concrete noden benoemen en die dan voor Gods aangezicht brengen, dat kan een grote bemoediging betekenen. En dan het gratuïte. Dat is ook heel belangrijk. Dat God er onvoorwaardelijk voor je is en dat je daar niets voor hoeft te doen. Je krijgt het gewoon." Maar soms zoekt ze ook de stilte, waarbij ze haar hart open zet voor God, "zonder meteen van alles te vragen of te verlangen, maar met een openheid die God de kans geeft mij werkelijk te raken."

– Ben je nooit teleurgesteld?

Niet zo gauw eigenlijk, vindt ze zelf. Ze kan veel hebben en ze verwacht ook niet alles van zichzelf. Ze kan grenzen overschrijden, maar ze kan ook grenzen stellen als het moet – ook voor zichzelf – en dat bewaart haar ook voor mismoedigheid. Zijn er dan geen dingen die haar niet zinnen? Die zijn er zeker. Natuurlijk ziet ze ook wel, dat de oecumene minder bloeit dat pakweg twintig, dertig jaar geleden. Natuurlijk ziet ze, dat protestantse kerken steeds meer op zoek gaan naar hun eigen identiteit en dat de Romana soms afhoudend reageert. De Raad van Kerken wordt afgeslankt. Er kan minder en er zijn ook minder financiële middelen beschikbaar dan voorheen.

Men zegt wel eens, dat de oecumene stagneert. Ze zal dat niet ontkennen, maar wie terug kijkt ziet toch ook hoeveel er bereikt is. "Wat is er niet veel veranderd en verbeterd in de afgelopen veertig jaar, sinds de Raad van Kerken werd opgericht. Dat was in 1968. Volgend jaar vieren we het veertig-jarig bestaan van de Raad en er is inderdaad veel te vieren. Er zijn bergen werk verzet, vooroordelen opgeruimd en prachtig programma's en projecten gerealiseerd, zoals de Arme Kant van Nederland en het Conciliaire Proces voor vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping, noem maar op. Dat werkt door in de bloedbanen van de kerken. Of neem de breed gedragen inzet voor vluchtelingen en migranten."

– Wat is je grote passie voor de oecumene?

"Dat de kerk dienstbaar is aan de samenleving en in het bijzonder aan de meest kwetsbare mensen. Voor het grote publiek is alles wat zich kerk noemt één pot nat. Het grote publiek maakt geen onderscheid tussen soorten christenen, maar men kijkt naar wat we doen. Daarom moeten wij als kerken eenheid zoeken en een visie uitstralen. En bij geloof hoort ook, dat we het kunnen uithouden in de woestijn. Wanneer er sprake is van een oecumenische herfst – zoals je dat sommigen hoort zeggen – dan mogen we volharden, gewoon stug volhouden en doorgaan met waar we mee bezig zijn. Heus, na elke schemering komt een dageraad en op elke winter volgt een lente."

Margriet Gosker